

Toolkit

Een goede doorstroom creëer je samen!

**Handleiding bij de toolkit voor ouders &
loopbaanoriëntatie in de ISK**

Colofon

Copyright © 2023

Het project 'School-oudercontact & loopbaanoriëntatie in de ISK' is tot stand gekomen met een subsidie van Subsidieregeling Tel mee met Taal, een landelijk actieprogramma van de Rijksoverheid om laaggeletterdheid tegen te gaan.

Binnen het project is de eerste versie van de toolkit '*Een goede doorstroom creëer je samen! Ouders & loopbaanoriëntatie in de ISK*' ontwikkeld in een samenwerking tussen ITTA UvA, ISK Zaanstad en Rotterdam Design College ISK.

Er is met veel zorg gewerkt aan de toolkit, we hopen dan ook dat alle materialen in de toolkit toegankelijk en bruikbaar zijn voor alle ISK's. De toolkit is bedoeld om het contact met ouders binnen de context van LOB verder vorm te geven. Deze toolkit is daarmee geen volledige LOB-leerlijn en ook geen kant-en-klaar om ouderbetrokkenheid gedurende de hele ISK-periode vorm te geven. Mocht je menen dat één van de materialen fouten bevat of dat er iets verbeterd kan worden, dan kun je contact opnemen met de auteurs. Suggesties, vragen of opmerkingen kun je per e-mail aan ons kenbaar maken.

Medewerking

In het project hebben (oud-)ISK-leerlingen en hun ouders hun ervaringen rondom loopbaanoriëntatie met ons gedeeld. We bedanken hen voor hun waardevolle bijdrage! Bij de keuze voor de materialen hebben we ons mede gebaseerd op hun wensen en ervaringen die naar voren kwamen tijdens de focusgroepgesprekken.

Illustraties en foto's

De illustraties in deze toolkit zijn gemaakt door Maaïke van Hal (Maaïke Visuals). Gebruikte foto's zijn afkomstig van Shutterstock.

Meer informatie?

Kijk op [School-oudercontact & LOB in de ISK - ITTA \(uva.nl\)](https://www.itta.uva.nl) of neem contact op met Anne Marije de Goeijen (annemarije.degoeijen@itta.uva.nl).

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1. Inleiding	3
Een succesvolle schoolloopbaan	3
LOB en de rol van ouders	3
Gelijkwaardige samenwerking tussen ISK en ouders	3
2. Wat zit er in de toolkit?	4
Handvatten voor de docent	5
In gesprek	6
In actie	9
In beeld	10
3. Hoe werk je met de toolkit?	11
4. Opbrengsten van deze toolkit	12
5. Wat zit er niet in de toolkit?	13
Geraadpleegde literatuur	14

I. Inleiding

Een succesvolle schoolloopbaan

Een succesvolle schoolloopbaan voor de ISK-leerling, dat is de wens van iedere leerling en ouder. Loopbaanoriëntatie- en begeleiding (LOB) is een belangrijke voorwaarde voor zo'n succesvolle schoolloopbaan: welke vervolgschool past bij de leerling? Wat zijn de kernkwaliteiten en interesses van de leerling? En wat past bij de manier waarop de leerling leert en de ondersteuningsbehoeften die hij heeft?

LOB en de rol van ouders

LOB is een activiteit waar de ouders een belangrijke bijdrage aan kunnen leveren. Verschillende onderzoekers¹ beschrijven het belang van goed *contact* tussen school en ouders en vervolgens goede *samenwerking* tussen school en ouders om LOB vorm te geven. Een gesprekscyclus tussen docent, ouder en leerling, handvatten om thuis het gesprek te voeren over LOB en het geven van regie aan de leerling zijn daarbij onmisbare elementen.

Juist ISK-leerlingen en hun ouders hebben extra begeleiding nodig bij het maken van een goede keuze voor een school en vervolgopleiding vanwege onbekendheid met de mogelijkheden in Nederland. LOB is voor deze doelgroep dus extra belangrijk!

Voor ISK's kan het lastig zijn om de ouders van hun leerlingen goed te bereiken of om informatie goed over te dragen, waardoor docenten de indruk kunnen krijgen dat ouders maar mondjesmaat betrokken zijn. Maar onderzoek wijst juist uit dat anderstalige ouders in hoge mate betrokken zijn.

Gelijkwaardige samenwerking tussen ISK en ouders

De vraag is dus: hoe kun je ouders wél goed bereiken en de verschillende manieren waarop ouders betrokken zijn benutten en versterken? En hoe werk je aan een gelijkwaardige, wederkerige samenwerking met anderstalige ouders? Om die vraag te beantwoorden is deze toolkit ontwikkeld, vol met materialen om het contact tussen ISK-docenten, ISK-leerlingen en hun ouders binnen de context van LOB verder vorm te geven en te versterken. Met als doel: een succesvolle schoolloopbaan voor elke ISK-leerling!

In de toolkit staan de volgende drie uitgangspunten steeds centraal:

1. School-oudercontact vindt plaats op basis van gelijkwaardigheid.
2. Binnen school-oudercontact is ruimte voor wederzijds leren: de docent leert van de ouder en de ouder leert van de docent.
3. School-oudercontact kan pas effectief zijn als de docent diversiteitssensitief werkt.

¹ Voor een overzicht van de geraadpleegde literatuur, zie pagina 14.

2. Wat zit er in de toolkit?

Handvatten voor de docent

Een goed gesprek!

In het document 'Een goed gesprek!' vind je voorbeeldgesprekken en successleutels. Deze helpen je om aan de uitgangspunten 'gelijkwaardigheid', 'wederzijds leren' en 'diversiteitssensitiviteit' te werken:

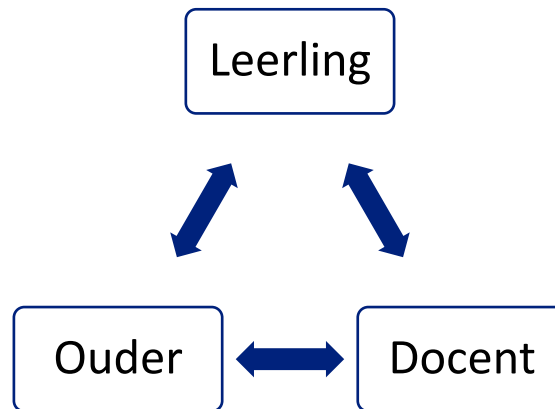
- De **successleutels** helpen je om je eigen kennis, vaardigheden en attitude in kaart te brengen. Naar mate je de successleutels beter in de vingers hebt, zul je merken dat het contact tussen de ouder en jou steeds gelijkwaardiger, wederkeriger en sensitiever verloopt. De successleutels kun je zowel in de voortgangsgesprekken met de leerling en ouder inzetten als tijdens de ouderavonden.
- In de **voorbeeldgesprekken** zie je hoe een gelijkwaardig, diversiteitssensitief gesprek tussen docent, ouder en leerling eruit kan zien. Je leest hoe het gesprek verloopt en ziet in de kantlijn staan hoe de docent hier bewust de successleutels inzet.

Groeidocument 'Goede gespreksvoering'

Met het groeidocument 'Goede gespreksvoering' werk je gericht aan je eigen competenties: welke successleutels zet jij in je gesprekken met ouders en leerlingen? En aan welke successleutels kun je in een volgend gesprek nog wat meer aandacht besteden? Neem eens een van je eigen voortgangsgesprekken op en neem dan zowel je eigen gesprek als een uitgewerkt voorbeeldgesprek onder de loep. Wat valt je op?

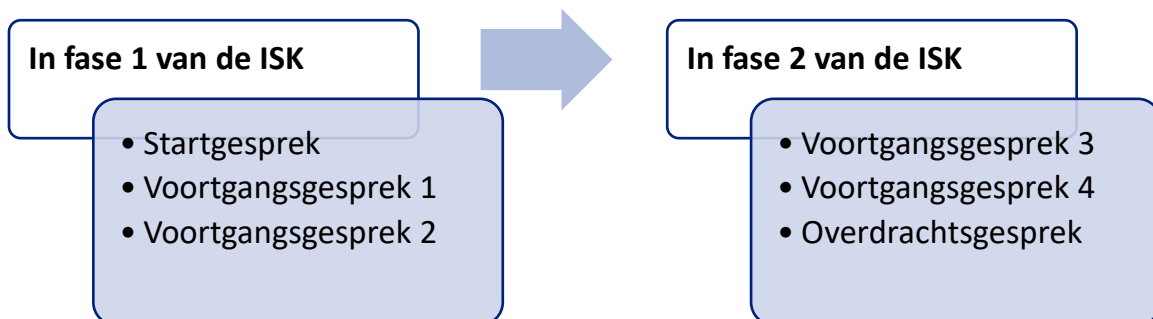
In gesprek

Een driehoeksgesprek tussen docent, ouder en leerling draagt bij aan de betrokkenheid van ouders bij het onderwijs en geeft zowel de docent als de ouder inzicht in de ontwikkeling van de leerling. Als de docent de ouders steunt en begrip en vertrouwen toont, dan draagt dat bij aan het zelfvertrouwen van de ouder waardoor hij beter in staat is om deel te nemen aan de gesprekken op school én kan meebeslissen bij belangrijke keuzes in de schoolloopbaan.

Gespreksleidraden

De toolkit bevat zes gespreksleidraden voor het voeren van zo'n driehoeksgesprek: van een startgesprek na de intakeperiode tot een overdrachtsgesprek aan het einde van de periode in de ISK. De leidraden sluiten aan op de organisatie van de ISK zoals die wordt voorgesteld in de LOWAN-leerlijnen.

De toolkit bevat geen leidraad voor het allereerste intakegesprek met de leerling en eventueel de ouder. Het intakegesprek is immers een allereerste kennismaking en draait nog niet om loopbaanoriëntatie.

Elke gespreksleidraad heeft dezelfde opbouw:

- **Vorbereiding van het gesprek** biedt handvatten hoe je het gesprek kunt voorbereiden in de les en hoe je jezelf kunt voorbereiden op het gesprek. Een belangrijk onderdeel, ook voor de ervaren docent, omdat elke leerling uniek is, eigen kwaliteiten en interesses heeft en ook andere verwachtingen, deels op basis van zijn culturele achtergrond. Verdiep je dus steeds opnieuw in deze specifieke leerling en ga na welke kennis je of vaardigheden je nog meer nodig hebt om er een gelijkwaardig gesprek van te maken.
- **Het gesprek voeren** bevat een uitgewerkte leidraad met vragen aan de ouder en de leerling. De leidraad is niet bedoeld als afvinklijstje, evenmin is deze vragenlijst bindend. Je kunt uiteraard je eigen vragen toevoegen of spelen met de volgorde waarin je onderwerpen aankaart binnen een

gesprek.

Tijdens het voeren van het gesprek is het belangrijk om met een open houding naar de ouder en de leerling te luisteren, de informatie samen te vatten en nieuwsgierig door te vragen. Op die manier is er genoeg ruimte voor de inbreng van de ouder en heb je de kans om via de ouder zelf meer te leren over diens ervaringen met onderwijs en de wensen en verwachtingen.

- **Terugkijken op het gesprek** biedt ruimte om nieuwe informatie van de leerling toe te voegen aan het gespreksportfolio en om te reflecteren op de successleutels.

Samen vormen de leidraden een gesprekscyclus waarmee je de volgende kernonderwerpen² op verschillende momenten tijdens de ISK-periode bespreekt:

- Kernkwaliteiten en interesses van de leerling
- De voortgang van de leerling in de ISK
- Onderwijs- en beroepservaringen van leerling en/of ouder in het land van herkomst
- Opleidingsmogelijkheden en beroepsbeelden in Nederland
- Verwachtingen en vragen over de onderwijsloopbaan van de leerling
-

Deze onderwerpen komen cyclisch aan bod in de zes gesprekken.

Vorbereidingsopdracht voor in de les en thuis

Bij elk gesprek hoort een voorbereidingsopdracht waar de leerling thuis mee aan de slag kan én een voorbereidingsopdracht die de leerling thuis, soms samen met zijn ouder, kan maken. De opdrachten helpen zowel de leerling als de ouder om vast na te denken over de gespreksonderwerpen. Ook krijg je als docent door een aantal opdrachten meer inzicht in de thuissituatie en de educatieve thuisomgeving van de leerling.

Het gespreksportfolio

In elk gesprek leer je de leerling en de ouder beter kennen en na afloop weet je bijvoorbeeld meer over de interesses of verwachtingen van de leerling. In het **gespreksportfolio** is ruimte om de informatie per leerling uit de voortgangsgesprekken en andere contactmomenten op te nemen. Doe je dat na elk gesprek, dan heb je uiteindelijk een totaaloverzicht van onder andere de kernkwaliteiten van de leerling, de verwachtingen van de ouder en de ervaringen met open avonden of meeloopdagen. Zo kun je alle informatie over je leerling op een centrale plek terugvinden. Dat heeft verschillende voordelen:

- In de voorbereiding op een volgend voortgangsgesprek kun je makkelijk terugzoeken welke vragen de leerling of ouder nog heeft, wat kenmerkend is voor het contact met deze ouder etc.
- Je kunt de informatie makkelijk delen met je collega's of overdragen aan docenten in het vo of mbo.

Uiteraard is het ook mogelijk om nieuwe, relevante informatie over (de schoolloopbaan van) de leerling te noteren in een algemeen leerlingdossier. Belangrijk is in ieder geval dat de informatie overzichtelijk verzameld wordt op een plek die voor betrokken collega's toegankelijk is.

Hoe werk met je met het gespreksportfolio?

² De keuze voor deze onderwerpen is gebaseerd op de geraadpleegde literatuur.

1. **Leg** een gespreksportfolio aan per leerling: download het gespreksportfolio meerdere keren, geef aan op welke leerling dit portfolio betrekking heeft en vul na elk gesprek het portfolio in.
2. **Vink** na elk gesprek aan welke onderwerpen aan bod zijn gekomen.
3. **Noteer** vervolgens:
 - a. Welke belangrijke punten hebben de leerling en ouder genoemd?
 - b. Welke vragen heb je zelf of heeft de leerling/de ouder voor een volgend gesprek?
4. **Deel**, waar nodig, informatie uit het gesprek met collega's.

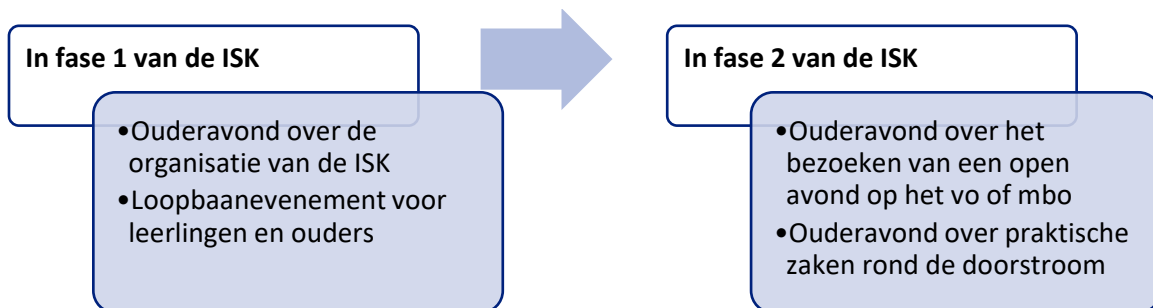
In actie

Stappenplannen

Met behulp van vier stappenplannen kun je vier verschillende activiteiten organiseren voor ouders en leerlingen. Het doel van deze activiteiten is om ouders bekend te maken met de organisatie van de ISK, het Nederlandse onderwijssysteem en het Nederlandse opleidings- en beroepenlandschap.

De stappenplannen hebben steeds dezelfde opbouw:

- **Organisatie van de uitvoer** biedt handvatten voor de inhoudelijke en praktische voorbereiding: welke informatie moet je van tevoren verzamelen? Hoe kun je ouders uitnodigen? Welke manieren zijn er om de leerlingen zélf een rol te geven?
- **Uitvoer van de ouderavond** bevat praktische voorbeelden van hoe de ouderavond er uit kan zien, bijvoorbeeld door middel van een draaiboek of voorbeeldpowerpoint.
- **Terugkijken op de ouderavond** helpt je om de nieuwe inzichten en ideeën die je tijdens de avond hebt gekregen te bundelen. Ook kun je hier opnieuw reflecteren op de successleutels.

Vorbereidingsopdracht voor in de les en thuis

Bij elke ouderavond hoort een voorbereidingsopdracht waar de leerling thuis mee aan de slag kan én een voorbereidingsopdracht die de leerling thuis, soms samen met zijn ouder, kan maken. De opdrachten helpen zowel de leerling als de ouder om vast na te denken over het onderwerp van de ouderavond. Ook krijg je als docent door een aantal opdrachten meer inzicht in de thuissituatie en de educatieve thuisomgeving van de leerling.

In beeld

In de toolkit vind je visuals van het Nederlandse onderwijssysteem en beroepenkaarten om de opleidings- en beroepsmogelijkheden in Nederland verder te verduidelijken voor ouders en leerlingen:

- Vier praatplaten passend bij de uitstroomprofielen van de LOWAN-leerlijnen;
- Twee praatplaten die een deel van het Nederlandse onderwijssysteem laten zien: een praatplaat voor ISK-leerlingen tussen de 12 en 16 jaar en een praatplaat voor ISK-leerlingen van 16 jaar en ouder;
- Twaalf kaarten 'Beroepen in beeld' die voor twaalf verschillende sectoren meerdere beroepsmogelijkheden laten zien. Elke kaart maakt duidelijk dat er binnen een sector, bijvoorbeeld de zorg, op verschillende niveaus allerlei beroepen denkbaar zijn: niet enkel arts, maar ook kraamverzorgster, fysiotherapeut, verzorgende of verpleegkundige.

Je kunt deze materialen er tijdens verschillende voortgangsgesprekken bij pakken of inzetten tijdens een ouderavond.

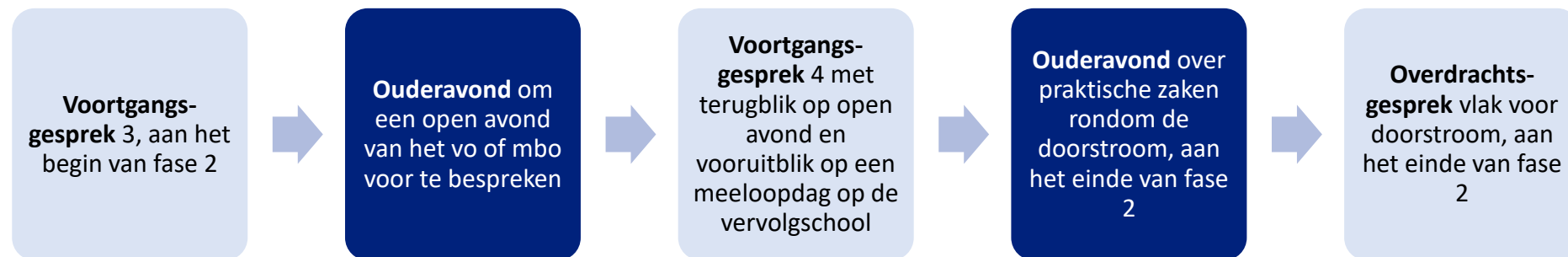
3. Hoe werk je met de toolkit?

De 'tijdlijn' voor het inzetten van de materialen ziet er als volgt uit:

Fase 1

Fase 2

Als je alle materialen uit de toolkit inzet, werk je cyclisch aan het school-oudercontact binnen de LOB-context. Natuurlijk kan het zo zijn dat de jaaragenda van jouw ISK er net anders uit ziet. Dan kun je gerust een activiteit eerder of later laten plaatsvinden. Of voeg een extra gesprek toe of comprimeer juist twee gesprekken. Controleer dan wel steeds goed of alle kernonderwerpen uit de toolkit aan bod komen en of je aan de verschillende doelen voor jezelf, leerlingen en ouders blijft werken.

4. Opbrengsten van deze toolkit

De toolkit is bedoeld om de samenwerking tussen ISK's en ouders rondom de voortgang in de ISK en de doorstroom naar het vervolgonderwijs verder vorm te geven en te versterken. Bij elke activiteit uit de toolkit zijn steeds drie partijen betrokken: de school, de ouder en de leerling. Wanneer je werkt met de verschillende onderdelen uit de toolkit, levert dat de volgende opbrengsten op:

Opbrengsten voor de ouder

- Ouders hebben beter begrip van de onderwijscontext in Nederland.
- Ouders vergroten hun Nederlandse woordenschat op het gebied van de schoolloopbaan.
- Ouders weten welke opleidings- en beroepsmogelijkheden in Nederland aansluiten bij de kernkwaliteiten en interesses van hun kind.
- Ouders krijgen inzicht in de school als organisatie en durven makkelijker contact op te nemen.

Opbrengsten voor de leerling

- Leerlingen ervaren meer samenhang tussen de thuis- en de schoolsituatie.
- Leerlingen kunnen met hun ouders over vervolgstappen in de onderwijsloopbaan praten.
- Leerlingen weten welke opleidings- en beroepsmogelijkheden in Nederland aansluiten bij de kernkwaliteiten en interesses van hun kind.
- Leerlingen hebben een grotere kans op succesvolle doorstroom.

Opbrengsten voor de docent

- Docenten krijgen zicht op hoe zij de bestaande ouderrol kunnen versterken en benutten.
- Docenten zijn beter op de hoogte van de verwachtingen en ideeën die ouders hebben over vervolgonderwijs.
- Docenten weten welke kennis, vaardigheden en attitude zij nodig hebben om het contact met ouders gelijkwaardig en diversiteitssensitief vorm te geven.
- Docenten hebben een toolkit voor het vormgeven van school-oudercontact rondom LOB.

Per activiteit in de toolkit zijn specifieke opbrengsten opgenomen voor ouders, leerlingen en docenten. Het kan per activiteit verschillen bij welk van de betrokkenen het accent ligt: soms zijn er vooral doelen voor de ouder of de leerling (bijvoorbeeld bij het loopbaanevenement), soms zijn er vooral doelen voor de docent.

5. Wat zit er niet in de toolkit?

De toolkit bevat materialen om het *contact tussen de ISK en ouders rond LOB* te versterken maar is géén complete LOB-leerlijn voor ISK-leerlingen. Evenmin is het een compleet pakket om ouderbetrokkenheid in de ISK te versterken. Voor zowel LOB als ouderbetrokkenheid zijn tal van andere bronnen beschikbaar.

Ben je op zoek naar meer **informatie over de uitstroomprofielen en leerlijnen** voor de ISK? Kijk dan op www.lowan.nl/vo/leerlijnen.

Ben je op zoek naar geschikt **materiaal voor in de LOB-les of mentorles**? Of zoek je bruikbare filmpjes, opdrachten of werkbladen voor leerlingen? Kijk dan eens bij een van deze bronnen:

- LOBBOX voor de ISK via www.bekijkjetoekomstnu.nl
- LOB-gids 'Van ISK naar mbo' van LOWAN via <https://www.lowan.nl/vo/lesmateriaal/van-isk-naar-mbo-welke-opleiding-kies-je/>
- Algemene informatie over loopbaanoriëntatie vind je via www.expertisepuntlob.nl.

Algemene informatie over **samenwerken met ouders** vind je onder meer via <https://www.hogeschoolrotterdam.nl/onderzoek/projecten-en-publicaties/talentontwikkeling/gereedschapskist/>.

Geraadpleegde literatuur

- Alons, L. (2017). Samen kom je verder. Doorstroom van internationale schakelklas naar mbo. *Tijdschrift LES (35)203*, 34-37.
- Antony-Newman, M. (2019). Parental involvement of immigrant parents: A meta-synthesis. *Educational Review, 71(3)*, 362-381.
- Araujo, B. E. (2009). Best practices in working with linguistically diverse families. *Intervention in School and Clinic, 45(2)*, 116-123.
- Berghuijs, C. & Alons, L. (2017). Een passende route naar het vervolgonderwijs. Leerlijnen in de Internationale Schakelklas. *Tijdschrift LES (35)204*, 50-54.
- Chen, W. B., & Gregory, A. (2009). Parental involvement as a protective factor during the transition to high school. *The Journal of Educational Research, 103(1)*, 53-62.
- Cranston, J., Labman, S., & Crook, S. (2021). Reframing parental involvement as social engagement: A study of recently arrived Arabic-speaking refugee parents' understandings of involvement in their children's education. *Canadian Journal of Education, 44(2)*, 371-404.
- Greenberg Motamedi, J., Porter, L., Taylor, S., Leong, M., Martinez-Wenzl, M., & Serrano, D. (2021). Welcoming, Registering, and Supporting Newcomer Students: A Toolkit for Educators of Immigrant and Refugee Students in Secondary Schools. REL 2021-064. *Regional Educational Laboratory Northwest*.
- ITTA Uva B.V. & Sardes (2020). De Scan Educatief Partnerschap. Een instrument voor beleid en praktijk in de samenwerking mét ouders. Geraadpleegd op 1 december 2022, van <https://www.ouderwijs.net/de-scans-educatief-partnerschap-4>.
- Kuijpers, M. T., Strijk, M., Van Schie, L., & Lusse, M. (2018). *Ouderbetrokkenheid bij loopbaanontwikkeling van vmbo-leerlingen.: Onderzoek mbt het City Deal project preventie jeugdwerkloosheid migrantenjongeren (onderzoeksverslag)*.
- Li, Xuemei; Doyle, Antoinette; Lymburner, Maureen; and Ghadi, Needal Yasin (2016) "Parental Support for Newcomer Children's Education in a Smaller Centre," *Comparative and International Education / Éducation Comparée et Internationale*: Vol. 45: Iss. 3, Article 6.
- Lusse, M. (2013). *Een kwestie van vertrouwen: Een ontwerpgericht onderzoek naar het verbeteren van het contact met ouders in het 'grootstedelijke' vmbo als bijdrage aan preventie van schooluitval*.
- Lusse, M. E. A., Kuijpers, M. A. C. T., & Strijk, M. B. (2016). *Handreiking (startversie): ouderbetrokkenheid bij studiekeuze en loopbaanoriëntatie*.
- Martin, M., & Suárez-Orozco, C. (2018). What it takes: Promising practices for immigrant origin adolescent newcomers. *Theory Into Practice, 57(2)*, 82-90.
- Moeken, N. (2017). Bepakt en bezakt de toekomst tegemoet. Doorstroomdossier als overgangsdossier van ISK naar vervolgonderwijs. *Tijdschrift LES (35)203*, 52-55.
- Panferov, S. (2010). Increasing ELL parental involvement in our schools: Learning from the parents. *Theory into Practice, 49(2)*, 106-112.
- Scheltinga, F. (2016). Leerling in beeld: verlengde intake in de ISK. *Remediaal 2016-6*.

Zaidi, R., Oliver, C., Strong, T., & Alwarraq, H. (2021). Behind successful refugee parental engagement: The barriers and challenges. *Canadian Journal of Education*, 44(4), 907-937.